

Mimari Eser Niteliğini Haiz Yapıların Deprem Sonrası Durumlarının Telif Hakları Kapsamında İncelenmesi

Berra AKTAN*

---

* Avukat, Ankara Barosu. Ankara Üniversitesi, Fikri Mülkiyet Hukuku (LL.M.)
aktanberra@gmail.com **ORCID ID:** 0000-0002-6896-4522.

MİMARİ ESER NİTELİĞİNİ HAİZ YAPILARIN DEPREM SONRASI DURUMLARININ TELİF HAKLARI KAPSAMINDA İNCELENMESİ

ÖZ

Mimari eserler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)'nda sayılan güzel sanat eserlerindedir. Buna göre, sahibinin hususiyetini yansıtan ve estetik değer taşıyan yapılar mimari eser olarak telif hakkı korumasından faydalanacaktır. Eser sahibinin eserde değişiklik yapılmasını menetme hakkı uyarınca mimari eserler üzerinde mimarın izni olmaksızın değişiklik yapılması mümkün değildir. Ancak, FSEK m. 16'da öngörülen istisna ve dürüstlük kuralı çerçevesinde haklı nedenin varlığı halinde eser sahibinin izni olmaksızın eser üzerinde değişiklik, tadilat ve hatta eserin yıkımı yapılabilecektir. Mimari eserlerin büyük çoğunluğunun kullanım amaçlı inşa edilmeleri, has güzel sanat eserlerine kıyasla, malikin değişiklik yapma yasağını esnetmektedir. Yapı maliki ile eser sahibinin menfaatleri arasındaki denge göz önüne alınarak; yapının depreme karşı güçlendirilmesi yahut depremde zarar gören binanın tadili ve gerekirse yıkımı konularında mimarın manevi hakkına dayanarak malikin tasarrufuna karşı çıkması mümkün olmayacaktır.

Anahtar kelimeler:

telif hakkı

mimari eser

eser vasfı

estetik değer

eserde değişiklik

EXAMINATION OF THE COPYRIGHT PROTECTION OF BUILDINGS WITH ARCHITECTURAL WORKS QUALIFICATION IN POST-EARTHQUAKE SITUATIONS

ABSTRACT

Architectural works are considered to be one of the works of fine arts under the Law on Intellectual and Artistic Works (FSEK). As such, structures that reflect the owner's personality and carry aesthetic value are entitled to copyright protection as architectural works. Pursuant to the author's right to oppose any other alteration made to the work, changes to architectural works may not be made without the permission of the architect. However, in accordance with the principle of good faith and the exception outlined in Article 16 of the FSEK, alterations, renovations, and even demolition of the work may be carried out without the author's permission if there is a justifiable reason. It should be noted that, contrary to other fine arts, the majority of architectural works are constructed for practical use, which may allow for the flexible interpretation of the prohibition on the owner's ability to make changes. However, in balancing the interests of the owner of the building and the author of the work, the architect cannot object to the owner's disposal based on their moral rights when it comes to reinforcing the building against earthquakes, repairing a building that has been damaged in an earthquake, or even demolishing it if necessary.

Keywords:

Copyright

architectural works

work qualification

aesthetic value

alteration of the work

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde gerçekleşen deprem felaketinde on binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 164 binden fazla yapı ise yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olarak tespit edilmiştir.^[1] Bu kategoriye girmeyen pek çok yapı da hasar görmüş olup tadilat ihtiyacı içindedir. Deprem yaralarını sarmaya çalışırken depremden etkilenen binaların mümkünse tadili, mümkün değilse imhası ve yeniden inşası gündemdedir. Bunun yanı sıra, felaketin yaşandığı bölgede olmayıp da deprem riski taşıyan bölgelerde bulunan binaların da depreme karşı güçlendirilmeleri ve gerekirse yeniden inşalarına yönelik hususlar gündeme gelmiştir. Ne var ki; yapıların bir kısmının FSEK kapsamında korunan mimari eser niteliğinde oldukları ve bahsi geçen yapılar üzerinde yapılacak değişikliklerin, mimarların telif hakları ve özellikle eserde değişiklik yapılmasını menetme hakları ile çatışma potansiyeli düşünüldüğünde deprem özelinde bu hususların incelenmesi gerekliliği doğmuştur. Bu yazıda mimari eser niteliğini haiz yapıların deprem sonrası durumlarının mimarın telif hakları kapsamında incelenmesi ve çatışan menfaatlerin değerlendirilmesi gerçekleştirilecektir.

---

[1] “Bilirkişiler açıkladı: Deprem bölgesinde ağır hasar gören konut sayısı 507 bin” *Hürriyet*, 2 Mart 2023, erişim 13 Mart 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/bilirkisiler-acikladi-deprem-bolgesinde-agir-hasar-goren-konut-sayisi-507-bin-42228049>

I. MİMARİ YAPILARIN ESER NİTELİĞİ VE KORUMA KAPSAMI

A) GENEL OLARAK “MİMARİ YAPI” KAVRAMI

Mimarlık, ünlü Fransız mimar Viollet-le Duc tarafından, “inşa etme sanatı”, “yapı (bina) yapma sanatı” şeklinde tanımlanmaktadır.^[2] Bina kavramına kıyasla yapı kavramı daha kapsayıcı olup bina kavramı 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 5. maddesinde “*kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılar*” şeklinde tanımlanırken aynı maddede yapı kavramının “*karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir*” şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

Mimari yapıdan anlaşılması gerekenin taşınmaz yapı olduğunu savunan bir görüş^[3] olsa da hâkim görüşe göre yapının taşınır olması da mümkündür.^[4] Buna göre “*evler, okullar, havalimanları, karayolu ulaşım terminalleri, metro istasyonları, konser salonları, iş ve alışveriş merkezleri, bankalar, müzeler, fabrika, depo ve enerji santrali gibi endüstriyel yapılar, köprüler, kuleler, oteller, deniz fenerleri, ibadethane veya kamu hizmeti binaları, film setleri, futbol stadyumları, fırınlar, bahçeler, otoban kenarına inşa edilen gürültü kesici duvarlar ve meydanlar*”^[5] ve ayrıca “*havuzlar, bahçe mimarisi, prefabrik yapılar*”^[6] mimari yapılara örnek olarak verilebilir.

Şüphesiz ki yapı inşa etmek ile, yapı inşa etme sanatı bambaşka şeyler olup yapı ustası ile mimar da birbirinden farklı kimselerdir. Mimarinin teknik

[2] Gürhan Tümer, “Yapmak, Yıkma ve Mimarlık,” *Mimarlık Dergisi* 332, erişim 19 Mart 2023, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=50&RecID=1213#>

[3] Gürhan Sefa Doğrul, *Mimarın Telif Hakkı*, (Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2013), 87.

[4] Hayri Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 3. baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 50-51; Salih Polater, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 57.

[5] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 50-51.

[6] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 57.

yönünün yanında sanatsal yönü de mevcuttur. Yalnızca işlevsel özellik taşıyan yapılar ise mimari eser olarak nitelendirilemezler; onlar mimari sanat eserleri değil, teknik mühendislik eserleridir. Bu sebeple, çevremizde gördüğümüz yapıların çoğunluğu estetik değer taşımayıp her yerde görülebilecek alelade yapılar FSEK kapsamında “mimari eser” olarak korunmamaktadırlar. Dolayısıyla yukarıda örnek olarak sayılan yapıların FSEK kapsamında güzel sanat eseri olarak telif korumasını haiz olup olmadıklarının somut olayın koşullarına göre dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Koruma kapsamında olan eserler, güzel sanat eseri niteliğindeki mimari eserlerdir. Ayrıca yapının merdiven boşluğu, girişi gibi iç kısımları da mimarlık eseri olarak korunabilmektedir zira yapı ile “*bütün teşkil eden ve sıkı bağıntı içinde olan kısımlar*”^[7] da koruma kapsamındadır. Ancak unutulmamalıdır ki asıl koruma konusu “*doğrudan mimari yapının kendisidir.*”^[8]

Belirtmek gerekir ki; mimarının teknik yanı mimarın sanatsal hareket alanını kısıtlasa da aynı özelliklere sahip aynı parsel üzerinde yan yana inşa edilen iki yapının bambaşka görünerek mimarlarının şahsiyetini yansıtmaları mimarının sanatsal yanını ortaya koymaktadır.^[9] Bu sebeple güzel sanat eseri niteliğini haiz mimari yapıların ve bağıntılarının FSEK kapsamında korunması ve eser sahibinin kanunda belirtilen mali ve manevi haklarını kullanması mümkündür.

B) FİKRİ HUKUKTA MİMARİ YAPILARIN YERİ

FSEK m. 1/B(a) uyarınca eser kavramı; “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini*” ifade etmektedir.

Kanunda çerçevesi net şekilde çizilmiş bir eser tanımı yer almamakta olup uygulamada somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılmaktadır. Eser niteliğinin değerlendirilmesinde amaç, kullanılan malzeme, maddi

[7] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 58.

[8] Hasan Kadir Yılmaztekin, *Yapay Zekanın Eser Sahipliği* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 180.

[9] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 59.; Nuşin Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1981), 57.

değer, harcanan emek ve zaman yahut kalite dikkate alınmamaktadır.^[10] Esasen, hukukumuzda “eser” niteliği değerlendirilirken göz önüne alınan iki unsur bulunmakta olup mimarlık eserlerinin de eser sayılabilmeleri için iki kümülatif şartı sağlamaları gerekmektedir: objektif şart ve sübjektif şart.^[11] Doktrinde eserin unsurlarını farklı kategorilere ayırarak inceleyen yazarlar olsa da^[12] bu ekstra elementleri aslında objektif ve sübjektif unsurların altında incelemek mümkündür.^[13] Objektif unsur altında, eserin şekillenmiş olması ve kanunda sayılan kategorilere dâhil olması değerlendirilebilirken; sübjektif unsur, eserin sahibinin hususiyetini taşımasını ifade etmektedir.^[14] Güzel sanat eserleri için ek olarak “estetik değere sahip olma” şartı da öngörülmüş olup mimarlık eserleri de güzel sanat eserlerinin altında sayıldığından bu hususa ayrıca değinilecektir.

-
- [10] Mustafa Ates, *Fikri Hukukta Eser*, (Turhan Kitabevi: Ankara, 2007), 102.
- [11] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/7336, K. 2009/11814, 13.11.2009; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2007/4708, K. 2008/640, 15.5.2008; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/4-260, K. 2003/721, 2.4.2003; “...yasa karşısında eser niteliğini kazanabilmesi için iki unsur gereklidir. Birincisi objektif unsur ki, yasa bunu mahsul (ürün) olarak belirtmiştir. Buna göre eser, evvela temellüke, tasarrufa elverişli maddi bir varlık olarak var olmalıdır. İkincisi de sübjektif unsur olup eserin sahibinin özelliğini taşıyan bir fikir ve sanat eseri olmasıdır. O halde, bir eserden bahsedebilmek için, ortada “sahibinin” hususiyetlerini taşıyan bir fikir ve sanat “mahsulünün” bulunması gereklidir. (Prof. Dr. Fırat Öztan; *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, sayfa 81 vd.)” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2009/15-459, K. 2009/541, 18.11.2009.
- [12] Tekinalp eserin unsurlarını sahibinin hususiyetini taşıması, sahibinin hususiyetini yansıtabilecek şekilde şekillenmiş olması, FSEK’te öngörülen eser türlerinden birine dahil olması ve fikri çabanın ürünü olması olarak dörde ayırırken Öztan; bir insan tarafından yaratılmış olmak, fikri/estetik bir muhtevaya sahip olmak, üçüncü kişilerce algılanabilecek nitelikte olmak, ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eseri vasfı taşımak, sahibinin hususiyetini taşımak ve belli bir yaratma derecesini aşmak şeklinde 6 başlık altında incelemektedir. Ünal Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 5. baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 103; Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (Ankara: Turhan Yayınevi, 2008), 82.
- [13] Artür Karademir, *Çalışanların Yaratdığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Kullanılması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 16.
- [14] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 30; Karademir, *Çalışanların Yaratdığı Eserler*, 16-17.

1- Objektif Unsur (Şekle İlişkin Unsur)

Genel olarak objektif unsur FSEK’te sayılan kategorilerden birine dâhil olma koşulunu ifade etmektedir.^[15]

FSEK uyarınca ilim ve edebiyat eserleri, musiki eserleri, güzel sanat eserleri ve sinema eserleri üst kategori olarak belirlenmiş olup bir ürünün kanun kapsamında korunmaya değer bir “eser” kabul edilebilmesi için bu kategorilerden birine dâhil olması gerekmektedir.^[16] Eser türlerinde *numerus clausus* ilkesi geçerli olsa da tür içinde sayma yöntemi ile kanun kapsamına girecek eserlerin esnekçe belirlenmesi mümkündür.^[17] Zira tür altı kategorileri sayarken tercih edilen^[18] “her nevi”, “buna benzer”, “maket ve benzerleri”, “her türlü”, “ve benzeri” ifadelerinden alt kategorilerin belirlenmediği, yalnızca örnek olarak sayıldığı anlaşılmaktadır.^[19]

FSEK’in 4. maddesinin 3. bendi uyarınca “estetik değere sahip olan” mimarlık eserleri, güzel sanat eserleri kategorisi altında, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilmektedirler. Dolayısıyla koşulları sağlaması halinde mimari eserler de güzel sanat eseri olarak telif hakkı kapsamında korunmaktadır. Belirtmek gerekir ki; kanunda yer alan “mimarlık eseri” pek belirli olmayan bir ifade olup bu husus koşulları sağlayan her türlü mimari yapının koruma konusu olabileceğini göstermektedir.^[20]

---

[15] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 42; Pınar Kılıçoğlu Capadona, *Şehir Planlarının Eser Niteliği ve Eser Sahipliği* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2011), 9; Ernst E. Hirsch, *Hukuki Bakımdan Fikri Say II*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınlar, 1943), 11; Halil Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954), 4.

[16] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 114.

[17] Karşıt görüş için Doğrul, *Mimarın Telif Hakkı*, 74; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2017), 141.

[18] FSEK m. 2-5.

[19] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 114; Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003), 61; Ramazan Uslu, *Türk Fikir ve Sanat Hukukunda ‘Eser’ Kavramı*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003), 135.

[20] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 114.

Ayrıca, eserin şekillenmiş olması ve üçüncü kişiler tarafından algılanabilir olması gerekmektedir.^[21] Biçimlenmemiş bir “fikir” korunamaz, dolayısıyla eser koruması için ortada bir “ifade” olmalı, “entelektüel bir çabanın” ürünü olan bir fikir, mutlaka ifade edilmelidir. Zira, telif hukuku, fikirlerin kendisine değil, “fikri ürünlere” koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla Türk Hukukunda fikrin kendi başına korunamayacağı, telif hakkı ile korunan eser sahibinin “ifade biçimi” olduğu söylenebilir ve “fikir aşamasında” kalanlar ne kadar yaratıcı olurlarsa olsunlar objektif unsuru karşılayamazlar.^[22] İfade şeklini ise “*eser sahibinin his ve fikirlerini maddeye aktardığı şekil*” şeklinde tanımlamak mümkündür. Zira eser sahibi tarafından ortaya konulan maddeye aktarılan fikir ya da sesler ya da kelimeler gibi aktarım araçları değil ifade biçiminin ta kendisidir.^[23] Koruma konusu, kelimelerin özgün biçimde sıralanması olup korunan sözcüklerin kendileri değildir ve bu sözcüklerle ifade edilen fikirler, yalnızca özüne mal etmeye gücü yetmeyen zihinlerde bulunurlar.^[24] Ayrıca, eser sahibinin fikri çabası somut olarak dışa yansımalı, yani “*görünür, elle tutulur, işitilebilir, kısacası algılanabilir olmalıdır.*”^[25] Belirtmek gerekir ki bu yansıma direkt olabileceği gibi dolaylı da olabilir;^[26] yeter ki üçüncü kişiler tarafından algılanmaları mümkün olsun.

[21] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 30.

[22] Uslu, *Türk Fikir ve Sanat Hukukunsa ‘Eser’ Kavramı*, 41; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 108-109; Cahit Suluk ve Temel Nal, (Rauf Karasu), *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 5. baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 48; Cahit Suluk, *Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele*, (İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2004), 51; Başak Akgün, “Telif Hukuku’nda İntihal Kavramı, Anonim Kullanımlar ve Tüm Bunların Karşısında Eser Sahiplerinin Fikri İmzası: “Uslup”,” *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR)* 21, no. 1 (2019): 67.

[23] Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, 41.

[24] Holmes, 174 U.S. at 86 (quoting Jefferys v. Boosey, 10 Eng. Rep. 681, 702 (H.L. 1854)), aktaran Richard H. Jones, “The Myth of the Idea/Expression Dichotomy in Copyright Law,” *Pace Law Review* 551 no.3 (1990): 556.

[25] İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2017/776, K. 2020/66, 30.01.2020.

[26] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 84.

2- Subjektif Unsur (Esasa İlişkin Şart)

Subjektif unsur eserin sahibinin hususiyetini yansıtmasını ifade etmektedir. Bu unsur, “*eser sahibi ile ilgili bir niteliği*” ifade etmekte olup “*eseri eser yapan*”, “*olmazsa olmaz*” unsurudur.^[27]

Hirsch, hususiyetin, herkesçe meydana getirilemeyecek eserlerde bulunduğunu öne sürerek alelade eserlerde korunacak bir hukuki menfaat bulunmadığını iddia etmektedir.^[28] Ayiter ise Kummer’e atıf yaparak hususiyet kavramını “*tek ve var olandan başka olmak*” şeklinde tanımlamaktadır. Bir yandan da hususiyet düzeyinin değişiklik gösterebileceğini ve yalnızca şaheserlerin değil ilk bakışta göze çarpıcı bir hususiyet görülmeyen eserlerin de koruma kapsamında olabileceğini belirtmektedir. Gerçekten de hususiyet düzeyi eserden esere değişiklik gösterebilir ve kimi zaman varlığını ve seviyesini tespit oldukça meşakkatlidir. Hususiyetin arttıkça eserin taklidi zorlaşır ve hususiyetin en baskın görüldüğü örneklerde “*üslup*” öyle baskındır ki eserle ilk temasta dahi eser sahibini kim olduğu anlaşılmaktadır.^[29]

Arslanlı, Hirsch’in yaklaşımını; kanunun uygulanma kapsamını daralttığını ve eser sayılmanın koşullarını çok ağırlaştırdığını öne sürerek eleştirmektedir. Arslanlı’ya göre; bir eserin mutlak bağımsız ve mutlak yeni olması gerekmemektedir. Zira “*fikir, fikrin ilham kaynağıdır.*” Her eser önceki açıklamalardan ilham alarak meydana getirilecek olup kanun yorumlanırken asgari şartlar dikkate alınmalı ve eser sahibine mal edilebilen sonuca ulaştırılan bir faaliyetin olup olmadığı irdelenmelidir. Bu sebeple de subjektif şartın sağlanması için sonucu meydana getiren nisbi bir bağımsızlığa sahip fikri çaba yeterlidir.^[30]

Yine de önceki eserlerden ilham alınabilse dahi, yeni eserin ayrı bir fikri ürün sayılabilmesi için bağımsız bir fikri yaratımın ürünü olması ve ilham

---

[27] Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 57.

[28] Hirsch, *Hukuki Bakımdan Fikri Say II*, 12-13.

[29] Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, 43-44.

[30] Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri*, 3-7.

alınan eserle arasındaki farklılıkların “*eften püften*” olmaması gerekmektedir.^[31] Bozgeyik’e göre; hususiyet değerlendirilmesinde “*eser sahibinin bir serbest biçimlendirme alanının olup olmadığı, eserin, eser sahibinin bağımsız fikri faaliyetinin ürünü olup olmadığı ve eserin rutinden farklı olup olmadığı*” göz önüne alınmalıdır. Eserin subjektif şartı sağlaması için eşsiz bir şaheser olmasına gerek yoktur. Bozgeyik, mimari eserlerin korunması için yüksek hususiyet düzeylerinin aranmadığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra “*bilinen şekillerden veya basit çizgilerden oluşan yahut ayrıntılarda hiçbir yaratıcı özgünlüğü taşımayan eserlerin korunması*” da mümkün değildir.^[32] Silik de olsa bir eser sahibinin özgün damgası esere yansımalıdır. Belirtmek gerekir ki, işlevsel sanat eserleri dışındaki has sanat eserlerinde, hususiyet düzeyinin asgari düzeyde aşılması dahi koruma için yeterlidir.^[33]

Mimari eserlerin işlevsel yanları bulunmaktadır dolayısıyla salt sanatsal amaçla değil fayda sağlama amacıyla da yaratılmışlardır. Ancak, mimari sanat eserleri seri üretime konu olmayıp hususiyet yüksek düzeyde hususiyet aranmamaktadır.^[34] Ayiter’e göre mimarın eserine hususiyetini yansıtabilmesi için yapının diğer yapılardan bambaşka çizgileri olması gerekli olmayıp “*çok defa hususiyet en sade ve bilinen çizgi ve nisbetlerin kullanılmasından doğan uyumdan ileri gelir.*”^[35] Hususiyet ne kadar belirginse, koruma da o denli güçlüdür. Bu sebeple işlevi olan eserlerde hususiyet silikleşir ve koruma alanı eser sahibinin hareket kabiliyeti azaldıkça daralır. Serbest biçimlendirme alanının varlığı burada önemini göstermektedir. Mimari eserlerde “*herkes tarafından bilinen ve kullanılan biçimlendirme unsurları ve teknik gereklilikler*” eser sahibinin biçimlendirme alanını daraltmakta ve değerlendirme açısından yapının “*ferdi estetik yaratmanın belirgin çizgilerini arzedip*

[31] Hayri Bozgeyik, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet,” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 25, no. 3, (2009): 177; Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 93; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 47.

[32] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 43-44.

[33] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 126; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 54; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 133, 138-139; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 137.

[34] Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 133, 138-139; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 52-53.

[35] Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, 57.

etmediği”ni ön plana çıkartmaktadır.^[36] Yapının kullanım amacı ne olursa olsun, belirlenen amaç sınırları dahilinde sanatçıya “*sanat duygularını ibda imkanı bırakılmış*” ise hususiyetin esere yansıtılması mümkündür.^[37] Öztan, bilinen inşaat çizgilerinin dışına çıkan ve mimarın şahsi estetik anlayışı ile yaratıcılığını yansıtan mimari eserlerin güzel sanat eseri olarak korunacağını belirtmektedir.^[38] Ayrıca, Bozgeyik mimari eserlerde hususiyetin, yapıların estetik değerlerine işaret ettiğini ifade etmektedir. Mimari eserler kanunda güzel sanat eserleri altında sayıldıklarından bir yapı mühendislik açısından ne denli nitelikli ve farklı olursa olsun estetik değere haiz değilse “mimari eser” sayılması mümkün değildir.^[39]

3- Estetik Değer

Estetik nitelik yalnızca güzel sanat eserleri için öngörölmüş olup bir fikri eseri diğer eser türlerinden ayırarak “güzel sanat eseri” kategorisine dâhil eden en önemli vasıftır.^[40] Mimarlık eserleri FSEK’te güzel sanat eserlerinin altında sayılmış olduklarından, estetik değer taşıyan her türlü mimarlık eserleri korumaya hak kazanacaktır. Mimarlık eserlerinin de dahil olduğu güzel sanat eserleri kategorisine dahil olabilmek için kanun ayrıca “estetik değer” şartı aramakta ancak bu şartın tanımını yapmamaktadır. Doktrinde estetik değer farklı biçimlerde yorumlanmaktadır. Hakim görüşe göre “*örneği olmayan, latif, güzel, nadide, güzellik ölçülerine uyan, gözü gönlü okşayan, beğenilen*” estetik değere sahiptir.^[41] Ayiter’e göre ise estetik değerden anlaşılması gereken eserin güzelliği değil “*estetik iddia*” taşımasıdır, aksi subjektif bir değer yargısına sonuç verecektir.^[42] Uslu ise bu görüşe karşı çıkarak kanunda tercih edilen “*estetik değere sahip olma*” ifadesinin “estetik

[36] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 54-55

[37] Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri*, 24.

[38] Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 138-139.

[39] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 52,55.

[40] Bozgeyik, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, 209.

[41] Celal Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, (İstanbul: Maarif Vekaleti, 1943), 202; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 126.

[42] Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, 55.

iddia” olarak yorumlanamayacağını ve bu sebeple tek başına “iddianın” esere güzel sanat eseri niteliğini kazandıramayacağını savunmaktadır.^[43] Nal ve Suluk da hakim görüşe karşı çıkarak bahsi geçen tanımın öznel değerlendirmeye açık olduğunu ve “*kışkırtma içeren ya da çoğunluğun güzellik anlayışına uymayan*” eserler açısından tehlike arz edebileceğini ifade ederek estetik değerden anlaşılması gerekenin “*estetik duygu uyandırma amacıyla seyretme duygusuna hitap*” edilmesi olduğunu belirtmektedirler.^[44] Öztan da güzel sanat eserlerinin tümünün seyir zevki veren, seyircilerini estetik duygulara sevk eden eserler olduğunu ifade etmekte ve sanatçının eserin yaratımı hususunda kendi şahsiyetini yansıtacak yeterli özgürlük alanının bulunmasını, eserdeki “*estetik yönün sıradanlığı aşmış bulunmasını*” yeterli saymaktadır.^[45] Yargıtay da benzer bir yaklaşımla “*seyir hissi yaratmak üzere meydana getirilmiş*” güzel sanat eserlerinin korumadan yararlanabileceğini ifade etmektedir.^[46]

Bozgeyik, estetik değerın “*güzelliğin subjektif yansıması*”nda bulunabileceğini, bir eserin estetik değere haiz olması için objektif olarak herkesçe estetik bulunmasına gerek olmadığını ifade etmektedir. Eser sahibinin şahsi güzellik anlayışına göre hareket etmesi ve hususiyetini yansıtmaması güzel sanat eserleri için yeterlidir.^[47]

Arslanlı, amacın sanatsal olması ya da eserin estetik yönünün ön planda olması gerekli olmadığını ifade etmektedir. Yaratım amacı ne olursa olsun sanatsal ifade önemlidir ve “sanat kanunları” çerçevesinde estetik değeri olan her eser koruma kapsamında olacaktır. Sanat eserleri direkt olarak seyredenın estetik duygularına hitap etmekte olup sanatçı sanat duygularını ifade imkânı bulmuşsa korumaya haiz bir eserin var olduğunu söylemek mümkündür.^[48]

[43] Uslu, *Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku’nda Eser Kavramı*,139.

[44] Suluk ve Temel Nal, (Rauf Karasu) *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 62.

[45] Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 135.

[46] Yargıtay 11.Hukuk Dairesi, E. 2015/12749, K. 2017/570, 06.02.2017; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2016/2193 K. 2017/1563 T. 16.03.2017.

[47] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 52-53, 61; Bozgeyik, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet,” 208.

[48] Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri*, 23-24.

Belirtmek gerekir ki; salt estetik değerin yanı sıra, aynı zamanda fonksiyonel özellik taşıyan eserler de güzel sanat eseri vasfını haiz olup estetik değerin fonksiyonellikten önde olması da gerekli değildir.^[49] Özellikle mimari eserlerin fonksiyonel yapılar oldukları göz önüne alındığında bu husus özellikle önem arz etmektedir. Zira işlevsel kimi fonksiyonları elde etmek için teknik zorunluluklar bulunmakta ve bu zorunluluklar da mimarın serbest şekillendirme alanını daraltarak telif hakkı korumasını sınırlandırmaktadır. Bir mimari yapının eser sayılarak telif hakkıyla korunmaya haiz olması, yapının her unsurunun korunacağı anlamına da gelmemektedir.^[50] Önemli olan “ferdi estetik yaratmanın belirgin çizgilerini aşmak” olup yapıda bu kıstası sağlayan kısımlar koruma kapsamında kalmaktadır. Bu sebeple yapılardaki köprü yahut kule gibi işlevselliğin gerektirdiği fonksiyonu sağlamaya yarayan çoğu teknik eleman özel biçimlendirme unsuru içermediklerinden ve mimara bu biçimlendirmeye izin verecek özgürlük alanı bırakmadıklarından koruma kapsamı dışında kalırlar.^[51] Bu durumda yapının şartları sağlayan unsurları telif koruması kapsamında kalırken sağlamayanlar kapsam dışı bırakılır. Yapının korunması için tüm unsurlarının ayrı ayrı eser niteliğini haiz olması gerekmez.

II. GENEL KAPSAMDA ESER SAHİBİNİN HAKLARI

Fikri haklar gayrimaddi şeyler üzerinde tesis edilir ve bu sebeple eser sahibinin “malik” değil de “hak sahibi” olarak nitelendirilmesi daha isabetlidir.^[52] Telif hakları üzerinde somutlaştığı eşyadan farklı olup eser sahipliğinden doğan fikri haklar ile maddi eşya üzerinde doğan aynı haklar birbirinden bağımsızdır.^[53] Bu husus özellikle mimari eserler bakımından önem arz

[49] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 61.

[50] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 65-67.

[51] Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 139; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 61-67.

[52] Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 100.

[53] İlhan Öztrak, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar* (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1971), 39; Duygun Yarsuvat, *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları* (İstanbul: Güryay Matbaacılık, 1984), 107.

etmektedir. Zira büyük çoğunlukla mimari yapının mülkiyetinin sahibi olan aynı hak sahibi (malik) ile mimari eserin fikri haklarının sahibi (mimar) farklı kişiler olup haklarını birbirlerinden bağımsız olarak kullanabileceklerdir. Belirtilmelidir ki, malik mülkiyet hakkını mimarın fikri mülkiyet hakları ile sınırlı biçimde kullanabilecek, mimar da aynı şekilde fikri haklarını malikin mülkiyet haklarıyla sınırlı şekilde öne sürebilecektir.^[54]

Eser sahibinin mutlak haklarını ikiye ayırarak nitelemek mümkündür: Pozitif ve negatif haklar. Negatif haklar; eserin, eser sahibinin izni olmaksızın üçüncü kişiler tarafından kullanılmasını yasaklamakta, pozitif haklarsa; eser sahibinin kendisine, eser üzerinde dilediği gibi tasarruf etme hakkı tanımaktadır.^[55] Bu mutlak haklar ise kanunda mali haklar ve manevi haklar olarak iki grup altında sayılmaktadır:

Mali hakların devri mümkün olup FSEK m. 21 ila 25 arasında sayılmışlardır. Mali haklar işlenme, çoğaltma, yayma, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı olmak üzere beş başlık altında değerlendirilmektedirler.

Manevi haklar ise eser sahibinin doğrudan şahsiyetiyle ilişkili haklar olup devredilmeleri ve feragat edilmeleri mümkün değildir. Bern Sözleşmesi'nin 6. mükerrer maddesi "*Eser sahibinin mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devrinden sonra dahi, eser sahibi, eseri üzerindeki sahipliğini ileri sürmek ve eserin her türlü tahrifine, bozulmasına veya diğer değişikliklerine veya şeref veya itibarına zarar verebilecek her türlü küçük düşürücü fiillere itiraz etme hakkına sahip olacaktır*" şeklindedir. Buna uygun olarak hukukumuzda da eser sahibine umuma arz hakkı, adın belirtilmesi hakkı, eserde değişiklik yapılmasını menetme hakkı ile zilyet ve malike karşı hakları şeklinde FSEK'te 14 ila 17. maddeler arasında sayılmıştır. Üzerinde önemle durulacak olan hak mimarın eserde değişiklik yapılmasını menetme hakkıdır. FSEK m. 16 uyarınca "*Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamaz.*" Bu hüküm uyarınca kural olarak mimari yapının malikin eser sahibi mimarın izni olmadan eser üzerinde değişiklik yapması mümkün değildir. Hakkın istisnaları ve kapsamı aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

[54] Öztrak, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar*, 39-40.

[55] Ned Snow, *Intellectual Property and Immorality: Against Protecting Harmful Creations of the Mind* (New York: Oxford University Press, 2022), 137.

III. MİMARİDE DEĞİŞİKLİKLER VE BUNLARIN ESER SAHİBİNİN HAKLARINA ETKİLERİ

Deprem felaketi sebebiyle pek çok binada değişiklik yaşanmış; kimileri maalesef ki deprem anında yıkılmış kimileri ise ağır hasar aldığından kontrollü şekilde sonradan yıkılmıştır. Kimi binalar ise hafif yahut orta hasarlı olarak değerlendirilmiş olup çeşitli tadilatlar ile yeniden kullanıma dönmeleri beklenmektedir. Bunun yanı sıra, ülke çapında pek çok malikin, deprem sonrasında binaların güçlendirilmesi yönünde esaslı tadilat isteği oluştuğu görülmektedir. Hem depremin gerçekleştiği bölgede hem de aktif fay hatları üzerinde yer alan diğer bölgelerde çoğu bina olası bir depreme hazır olmayıp vatandaşlar büyük endişe içindedir. Gerçekten de somut koşullarda, yıllar içinde değişen deprem yönetmeliklerine uyumun ne denli lüzumlu ve hayati olduğu da ortadadır. Ülkemizde deprem yönetmelikleri sürekli olarak değişmekte olup bugüne kadar 1947, 1953, 1961, 1968, 1975, 1998, 2007 ve 2018 yıllarında olmak üzere deprem yönetmelikleri toplam 8 kez güncellenmiştir. Güncellenme gerekçeleri incelendiğinde ise mevcut yapıların depreme dayanıksız olduklarına dair tespit oldukça dikkat çekmektedir.^[56] Ülkemizde ilk yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce inşa edilmiş yapıların dahi halen kullanımda olduğu düşünüldüğünde bu binaların değişen koşullara ayak uydurarak güçlendirilebilmeleri için esaslı tadilatlar ve bazen de yeniden inşa süreci geçirmeleri gerekmektedir. Ancak bu ihtiyaçlar mimari eser niteliğini haiz yapılarda, mimarın eser sahibi olarak eserinde değişiklik yapılmasını menetme hakkıyla çatışma içinde olup malikin menfaatleriyle mimarın haklarının dengelerine ilişkin hususlar aşağıda incelenecektir.

A) TADILAT

Tadilat, yapı üzerinde değişiklik yapılması anlamına gelmekte olup eserin bütünlüğüne etki edip etmemesi, estetik görünümüne etki edip etmemesi veya zorunlu olup olmamasına göre mimarın haklarını ihlal edip etmediği hususu değerlendirilmektedir.

---

[56] AFAD, “Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği,” erişim 22 Mart 2023, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeliği>.

Genel olarak eserde, eser sahibinin izni *olmaksızın* “*esasa etkili olmayan, önemsiz, küçük*” değişikliklerin gerçekleştirilmesi mümkündür.^[57] Gerçekten de, 3194 Sayılı İmar Kanunu’nun 8. maddesinin j bendi incelendiğinde “*Ozgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde; (...) (1) eserin bütünlüğünü bozmadığına, estetik görünümünü değiştirmedığıne, teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle zorunlu olduğuna karar verilen değişiklikler müellifinin izni alınmaksızın yapılabilir*” hükmünün yer aldığı görülmektedir. Yargıtay’a göre de “*Mimarî eserden önemli unsurlar eksilmiyorsa, mimarî eserde yapılan değişiklik fevkalade cüz’i ise yahut değişiklik yapının tamamının bıraktığı izlenimi değiştirmiyorsa tadilata cevaz vardır...*”^[58]

Yargıtay bir kararında devlet mezarlığında ana nizamiye önüne eklenen çelik heykelin eserin bütünlüğünü bozduğunu belirterek ihlal bulunduğunu tespit etmiştir.^[59] Diğer yandan, çatı penceresinin, zemin materyalinin, renkli pencere eklemesi, benzer nitelikte ek yapı inşası hallerinde eserin bütünlüğünün bozulmadığı kabul edilebilir^[60]. Değerlendirmede önemli olan bir kriter de eserde yapılan değişikliğin ilk haline kıyasla halk nezdinde bıraktığı etkidir.^[61] Bu anlamda, eserin bütünlüğüne etki etmeyen, genel estetik görünümü değiştirmeyen, önemsiz tadilatların yapılabilmesi için eser sahibinin izninin alınmasına gerek yoktur.

Bunun yanı sıra mimari eserler kullanım amacı olan ve çoğu zaman fonksiyonel özelliği estetik yönüne ağır basan güzel sanat eserleri olup bu husus eser sahibinin hakları malikin menfaatleriyle çatıştığı görülmektedir. FSEK m. 16’da öngörülen mimarın izni olmaksızın eserde değişiklik

[57] Şeref Ertaş ve K. Emre Gökyayla, “Mimarî Projeler Üzerinde Telif Hakkı” içinde *Prof. Dr. Seyfullah EDİS’e Armağan*. (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2000), 412.

[58] Fethi Merdivan, Levent Yavuz ve Türkay Alıca, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, 2. baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014), 482 vd.

[59] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/14066, K. 2010/6112., 31.05.2010.

[60] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 138-129.

[61] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 157.

yapılamamasına yönelik hakkın istisnası 2. fıkrada belirtilmektedir.^[62] Buna göre, eseri kullanma hakkı sahipleri “*icabı zaruri görülen değişiklikleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.*” İstisna değerlendirilirken esas alınan kriter “kullanım hakkı bakımından zaruri olan ölçü”dür.

Alman hukukunda dürüstlük kuralına aykırı olmayan değişikliklere eser sahibinin müdahale edemeyeceği öngörülmüş olup^[63] kanaatimizce Türk Medeni Kanunu’nun 2.^[64] ve 4.^[65] maddeleri göz önüne alındığında Türk hukukunda da uygulanması doğru bir yaklaşımdır.^[66] Kullanım amaçlı inşa edilmiş bir mimari eserin artık kendinden beklenen kullanım vasfını layıkıyla yerine getirmediği ve ancak bütünlüğe etki eden tadilatla kullanıma geri dönebileceği durumda sırf mimarın izin vermemesi sebebiyle atıl vaziyete terk edilmemelidir. Zira bu durum hakkın kötüye kullanılmasına örnek teşkil edecek olup durumun gerekleri ve haklı sebepler göz önünde bulundurularak malikin yapı üzerinde zorunlu ve lüzumlu değişiklikleri müsaade olmaksızın yapabilmesine izin vermek isabetlidir.

Belirtmek gerekir ki; 2. fıkradaki istisna hiçbir suretle mimarın “*şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan*” tadilatları kapsayamaz. Zira 16. maddenin 3. fıkrasında^[67] bu durum açıkça yasaklan-

---

[62] “Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işliyen, umuma arzeden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değişiklikleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.”

[63] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 164.

[64] FSEK Madde 2 “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”

[65] FSEK Madde 4 “Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hakim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.”

[66] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 244.

[67] “Eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değişiklikleri menedebilir. Menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür.”

mıştır. FSEK m. 16/2 ve 16/3 somut olaya uygulanırken yapılması gereken tarafların menfaat dengeleri dürüstlük kuralı çerçevesinde incelenmelidir.^[68] Burada FSEK m. 17'den de bahsetmek gerekir zira bu madde 16. maddenin tamamlayıcısı niteliğindedir.^[69] Madde başlığı “*Eser sahibinin zilyed ve malike karşı hakları*” olup 2. fıkrası “*Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez.*” hükmündedir. Belirtmek gerekir ki; bu hüküm mimara mutlak bir men hakkı tanımamaktadır. Zira aksinin kabulü mülkiyet hakkının ölçülülük ilkesine aykırı şekilde sınırlandırılmasına yol açacaktır.^[70] Bu sebeple menfaat dengesi değerlendirilirken çok dikkatli olunmalıdır.

Türk hukukunda eser sahibi ile malikin menfaatleri değerlendirilirken üç aşamalı bir test uygulanmakta olup ilk önce “*esere objektif olarak bakıldığında*” müdahale edilip edilmediği belirlenmelidir. Yukarıda değinildiği üzere yapının tüm kısımları telif hakkı korumasından faydalanmaz. Bu sebeple yapıdaki hususiyet arz eden özelliklere müdahale eden bir değişiklik olup olmadığı tespit edildikten sonra eğer müdahale varsa ikinci aşamaya geçilmelidir. İkinci aşama değişikliğin “*şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan*” nitelikte olup olmadığını tespitidir zira bu gibi bir durumda malikin değiştirme yetkisi söz konusu olamayacaktır. Son olarak da menfaatler karşılaştırılmalı ve kimin menfaatinin üstün olduğuna bakılmalıdır. FSEK m. 67/2'de değişikliklere ilişkin “*Eski halin iadesi mümkün ise değişikliğin izalesi ammenin veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa eser sahibi eseri eski hale getirebilir.*” hükmü incelendiğinde eski hale iade ile değişikliğin geri alınmasının malikin yahut kamunun menfaatlerini esaslı halde ihlal etmesi halinde mimarın bu hakkını kullanamayacağı anlaşılmaktadır.^[71]

[68] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 244.

[69] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 180.

[70] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 249-250.

[71] Cahit Suluk, “Telif Hukukunda Mimari Eserler,” içinde *Telif Hukukunda Mimari Eserler*, ed. Celal Abdi Güzer, (Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2016), 42.

Malik ile eser sahibinin menfaatleri değerlendirilirken, malikin “zaruri değişiklikler”i mimarın izni olmaksızın gerçekleştirebileceği kabul edilmektedir. Mimari eserler kullanım amaçlı inşa edildiği düşünüldüğünde kullanıma yönelik değişiklikler yapma ihtiyacı daima doğacaktır. Koruma kapsamı, hususiyet seviyesine göre belirlenmekte olup bu halde değişiklikler yapılırken “*eser niteliğini belirleyen dizayn öğelerine büyük ölçüde dokunmamak gerekir.*”^[72] Yine de hususiyet ne denli geniş olursa olsun, kullanıma özgülenmesi sebebiyle değişiklikler kaçınılmaz olacağı için henüz daha proje aşamasında malike değişiklik yetkisi verildiği kabul edilmektedir.^[73] Böylece, malik, FSEK m. 16/2’ye uygun şekilde teknik nedenlerle zorunlu değişiklikleri yapı üzerinde gerçekleştirebilir. Projenin hayata geçirilmesi sırasında ortaya çıkan teknik zorunluluklar yahut imar mevzuatı sebebiyle zorunluluklar bu kapsamdadır. Değişen mevzuat sebebiyle yangın merdiveni eklenmesi, korkuluk takılması, merdiven genişletilmesi izne gerek olmayan zorunlu durumlara örnek olarak verilebilir. Deprem mevzuatına uyum için gerçekleştirilecek her türlü tadilat da bu kapsamdadır. Yani, mevzuatsal gereklilikler ve dürüstlük kuralı çerçevesinde “*yapı malikinin bazı ihtiyaçları, bir zorunluluk olarak anlaşılmaktadır.*”^[74] Yargıtay da otel olarak kullanılan bir mimari eserin tadilatı üzerine mimarı tarafından açılan davada “*dava konusu binanın güzel sanat eseri niteliğinde olduğu, ancak, dava konusu yapının otel olması nedeniyle, binanın sağlamlığı, emniyetinin sağlanması yanında binanın kullanım alanını büyütme ve genişletme için de zorunlu tadilat ve değişiklikleri yapabileceği*”ne karar vermiştir.^[75] Bu karardan da anlaşıldığı üzere mimari eserin sağlamlığı ve emniyetinin sağlanması için yapılacak tadilatlar zorunlu tadilat olarak kabul edilmektedir.

Değişiklik için haklı nedenlerin varlığı da mimarın iznine ihtiyaç duymadan malikin eserde değişiklik yapabileceği bir durumdur. Eserin hususiyeti etkilense de malikin değişikliği istemede objektif ölçü nazara alındığında

---

[72] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 167.

[73] Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 150.

[74] Cahit Suluk, “Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi,” *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR)* 12, no 1 (2011): 50.

[75] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2006/453, K. 2006/1248, 10.02.2006.

haklı nedenleri varsa, malik ihtiyacından kaynaklı değişiklikleri mimarın izni olmadan da gerçekleştirebilir. *Malik “amaca uygun ve ekonomik açıdan verimli değişiklikleri”* yapabilecektir.^[76]

Belirtmek gerekir ki; kimi zaman zaruri olmayan değişiklikler de “faydalı ve lüzumlu” oldukları takdirde mimarın iznine tabi değildirler. Zorunlu olmasa dahi yapının ömrünün uzatılması, beklenen faydanın sağlanabilmesi için yapılacak tadilatlar bu kapsamdadır. Bu tadilatlar da malik açısından “haklı neden” bulunmakta olup yapının depreme karşı güçlendirilmesi için yapılacak tadilatlar da bu kapsama girecektir. Sahip olduğu yapının güvenliğini sağlamak için her türlü tedbiri almak şüphesiz ki malikin en doğal hakkıdır. Yalnız, malikin tadilatın haklılığını ve “seçilen araçların uygunluğunu” ispat külfeti bulunmaktadır. Menfaat dengesi değerlendirilirken de yapılan tadilatın eserin kullanımını için nasıl bir uygunluğu olduğuna bakılmalıdır.^[77]

İmar mevzuatından kaynaklanan değişiklikler kamu menfaati gereğince de lüzumlu değişikliklerdir.^[78] Gerçekten de depreme dayanaksız bir binanın varlığı yalnızca malikine değil tüm çevreye zararlıdır. Kamusal menfaat tüm yapıların güvenli, sağlam ve güncel mevzuata uygun olmasını gerektirmektedir. Gerçekten de yapı denetimi ve sonucunda alınan kararlar da bir mülkiyet hakkı ihlali olmayıp “*kamusal nitelikteki menfaatler ile bireysel menfaatlerin dengelenmeye çalışıldığı bir faaliyettir.*”^[79] Yapıdaki değişiklik gerektirecek nitelikler her ne sebeple olursa olsun; ister mimardan kaynaklı, ister zaman içinde gelişen olağan yıpranmadan, ister doğal olaylar sonucunda, değişiklik gerekliliği mutlak olup mimarın manevi haklarının korunması sebebiyle engellenmesi mümkün olmayacaktır. Zira burada daha üstün bir menfaat söz konusudur. Buna göre de mimar, malikin; depremde zarar gören binayı tadil için yahut yapıyı depreme dayanıklı hale getirmek için yapacağı tadilatları engelleyemez. Ancak belirtmek gerekir ki tadilatlar

[76] Suluk, “Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi,” 51; Sabih Arkan, “Mimari Eserlerde Malik ile Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi,” *Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi* 24, no. 2 (2007): 169.

[77] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 169-170.

[78] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 173.

[79] İlker Zeyrek, “İdare Hukuku Açısından Yapı Denetimi,” (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019), 227.

gerçekleştirilirken mümkün olduğunca eserin aslına sadık kalınmalı ve dürüstlük kuralına uygun şekilde haklı olan değişiklikler yapılmalıdır.

B) YIKIM VE YENİDEN İNŞA

Kimi durumlarda eserin tadilatı, gereksinimi karşılamaya yeterli olmayıp mimari eserin yıkılması gerekmektedir. Yıkımın eserin yok edilmesi sayılmadığını ve FSEK m. 16 kapsamında değerlendirilemeyeceğini öne süren görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre eserin hususiyeti yalnızca eserin halen var olup da üzerinde değişiklik yapıldığı hallerde değişecektir. Dolayısıyla eserin yok edildiği bir durumda hususiyete etki eden bir değişiklik olamayacağı için mimarın “şeref ve itibarı” da zedelenmeyecektir.^[80] Ne var ki; hâkim görüş eserin yok edilmesinin eser sahibi ile eser arasındaki bağı temelli kopardığı ve bunun da FSEK m. 16’da öngörülen yasağın en ağır hali olduğu yönündedir.^[81] Gerçekten de FSEK m. 17/2’de yer alan “*Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez*” hükmü göz önüne alındığında 16. maddedeki, değiştirme yapılamayacağına dair hükmün aslında “*bozamaz ve yok edemez*” ifadesini de kapsadığı ortaya çıkmaktadır.^[82]

Altını çizmek gerekir ki; “*eser sahibinin, doğal ömrünü tamamlayan bir yapının ayakta kalmasını isteme hakkı bulunmamaktadır.*”^[83] Yapı malikinin kimi durumlarda binayı artık ayakta tutmak için menfaati kalmaz ve bu durum onun için adeta bir külfete dönüşür. Kimi zaman eserin ayakta tutulması için gerekli tadilat eserin baştan inşa edilmesi ile aynı tutarda ve hatta daha fazla olabilir. Böyle durumlarda eser sahibinin manevi haklarıyla kıyaslandığında malikin menfaati ağır basacaktır. Tekinalp, “*toplum belleğinde yer etmiş binalar ile eski eser mevzuatına göre korunan eserler*” hariç yapıda haklı sebeplerle değişiklik ve yıkım yapılabileceğini ifade

[80] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 241-242.

[81] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 242; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 139.

[82] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 249; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 180.

[83] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 177.

etmektedir.^[84] Bozgeyik'e göre kamuya mal olmuş eserler ve anıtlar hariç tüm mimari eserlerde haklı neden varlığında yıkım mümkündür.^[85] Biz de bu görüşe katılmaktayız zira Polater'in belirttiği üzere mimari eserler diğer güzel sanat eserlerinden farklı olarak eserin eser sahibine iadesi, eserin satılması ile ekonomik fayda sağlanması veya bir başkasına devir imkânlarını malikine sunmamaktadır.^[86] Malikin, yapıdan mimari eser vasfını ayırarak yapıyı kendinde tutup eseri mimara iadesi mümkün değildir, yapı ile mimari eser ayrılmaz şekilde bütünleşmiş durumdadır mimari eser yapı üzerinde şekillenmektedir. Bu sebeple malikin yapının yıkılmasına ihtiyaç duyduğu durumda malikin mülkiyet hakkı mimarın fikri mülkiyet hakkıyla kıyaslandığında daha üstün bir hak olarak değerlendirilecektir.^[87]

Bu sebeple depremde yıkılan bir mimari eserin yeniden inşa edilmesi ve eski hale getirilmesi malikten beklenilemez. Aynı şekilde depremde yıkılmasa dahi yıkım kararı alınmasını gerektirecek şekilde hasar almış bir eserin yıkılmasına mimarın karşı çıkması mümkün değildir. Ancak, kanaatimizce, kamuya mal olmuş binaların ve kültür varlıklarının korunması için, kamusal menfaat devreye girecek ve eserin ayakta tutulması mümkünse, daha fazla harcama yapılarak ve ekonomik kaygılar geri plana alınarak gerekli tadilatın yapılmasını gerektirecektir. Suluk'a göre de toplumun belleğinde yer edinmiş eserler ile toplum arasında bir manevi bağ oluşmakta ve bu sebeple yapının yıkımı ile toplum zarara uğrayacağından yapıların ayakta tutulmasında bir kamu menfaati bulunmaktadır.^[88]

Yargıtay da “*TBMM Lojmanları*” kararında mimarlık eserlerinin gerektiğinde yıkılabileceğine ve mimarın bunu engelleme yetkisinin olmadığına hükmetmiştir. Kararda “...*FSEK kapsamında eser sahibine tanınan hakların*

[84] Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 171-172.

[85] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 179.

[86] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 262.

[87] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 262.

[88] Suluk, “Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi”, 56-57. Ancak; Suluk, Tekinalp'i eleştirerek bu eserlerin korunmasının 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında gerçekleştirilmesi gerektiğini, Tekinalp'in görüşünü FSEK'e dayandırmasının ise isabetli olmadığını ifade etmektedir.

davacıya çekişme konusu mimarlık eserinin yıkılarak imhasını engelleme yetkisi vermediği, davalıların... yıkım kararı ve işlemler sürecinde objektif iyi niyet ilkelerini ihlal ettikleri ve hakkı kötüye kullandıklarının kabulüne olanak bulunmadığı, ..yıkılan binaların yerine yeni binaların yapıldığı, bu aşamadan sonra yapılan yeni binaların yıkılmasının haklar dengesine ve FSEK 67/son-2. maddesi hükmüne uygun düşmeyeceği” yönünde tespitte bulunulmuştur.^[89] Böylece de mimari eser niteliğindeki yapıların ömürlerini tamamladıkları durumlarda yıkımlarının gerçekleştirilebileceği, objektif iyi niyet kuralları çerçevesinde hareket eden malikin eser üzerindeki tasarrufunun engellenemeyeceği ve malikin miadı dolmuş yapıyı kullanmaya ya da büyük bir külfet üstlenerek aslına uygun şekilde tadilata zorlanamayacağı açıklığa kavuşmaktadır. Deprem sebebiyle yıkılan ya da yıkım kararı verilen bir eserin de eski haline uygun şekilde yeniden inşası malikten talep edilemez, malik eserin yerine bambaşka bir yapı inşa ettirebilir.^[90]

Belirtilmesi gereken bir husus da şudur ki; yıkımın kısmen yahut tamamen vuku bulması farklı sonuçlara yol açacaktır. Tamamen yıkımda eser yok olmakta ve mimarı ile arasındaki manevi bağ sona ermektedir ancak kısmen tahrip halinde eser kısmen varlığına devam ettiği için mimar ile bağı devam etmektedir. Burada öncelikle ayakta kalan kısımların telif korumasına tabi olup olamayacağı irdelenmeli, korumaya tabi bir kısım bulunması halinde ayakta kalan kısımlara yapılacak eklemelerde “binanın orijinal konseptine uymayan öğelerin eklenmesi” mimarın eserde değişiklik yapılmamasına yönelik hakkına müdahale olacaktır meğerki eserin hususiyetine etki eden bir değişiklik oluşmasın.^[91] Yine de haklı nedenlerin varlığı ile menfaatler dengesi burada da göz önüne alınmalıdır.

---

[89] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/15283, K. 2012/4519, 22.03.2012.

[90] Polater, *Eser Sahibinin Hakları*, 262; Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 184.

[91] Bozgeyik, *Mimaride Telif Hakları*, 182.

SONUÇ

Ülkemiz aktif fay hatları üzerinde yer almakta olup deprem ne yazık ki ülkemizin acı bir gerçeğidir. Sıkça söylendiği gibi deprem değil bina öldürür. Bu sebeple de gelişen inşaat teknolojilerine uygun olarak maksimum güvenliğin sağlanması adına yalnızca yeni inşa edilen yapıların değil, hâlihazırda mevcut olan yapıların da güçlendirilmeleri, uygun tadilatlar geçirmeleri ve kimi zaman da yıkılarak yeniden inşa edilmeleri gerekmektedir. Yapıların mimari eser niteliğinde olduğu durumlarda ise yapı malikinin menfaatleri ile eser sahibi mimarın menfaatleri çatışmaktadır. Kural olarak eser sahibinin izni olmaksızın mimari eserin değiştirilmesi yahut yok edilmesi mümkün değildir. Ancak kullanım amacı ağır basan mimari yapılarda değişiklik yapılması hususunda diğer güzel sanat eserlerine göre farklı bir yorum geliştirilmiş ve buna göre, zorunlu, faydalı ve lüzumlu, haklı sebepten kaynaklanan değişikliklerin yapılmasına mimarın karşı çıkamayacağı öngörülmüştür. Böylelikle, depremde hasar gören yahut olası bir depreme karşı güçlendirilmesi haklı sebep sayılabilecek olup mimari eserler üzerinde yapılacak olan tadilatlarda mimarın izninin alınmasına gerek olmayacaktır yeter ki, mimarın şeref ve itibarının zedelendiği bir durum ortaya çıkmasın.

Eserde değişiklik yapılırken ise değişikliğin sınırları ve haklı nedenin varlığı dürüstlük kuralına göre yorumlanacaktır. Zira menfaatler arasında adil bir denge kurulabilmesinin yolu budur. Belirtmek gerekir ki mimarın haklı sebebe dayanan değişikliklere karşı çıkması hakkın kötüye kullanılmasına örnek olduğu gibi yapı malikinin sınırları aşarak keyfi değişiklikler gerçekleştirmesi de dürüstlük kuralına aykırı olup istisna kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Malik, tadilatlar gerçekleştirilirken mümkün olduğunca eserin aslına sadık kalınmalı ve dürüstlük kuralına uygun şekilde haklı olan değişiklikler yapılmalıdır. Böylece, her mimari eser özelinde somut duruma göre inceleme yapılarak yapı güvenliği sağlanmalı; ülkemizde, mimari eser niteliğini haiz yapılar dâhil olmak üzere tüm yapıların depreme hazır hale getirilmesi için gerekli tasarruflar gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akgün, Başak. “Telif Hukuku’nda İntihal Kavramı, Anonim Kullanımlar ve Tüm Bunların Karşısında Eser Sahiplerinin Fikri İmzası: “Üslup”.” *FMR Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi* 21, no. 1 (2019): 57-76.
- Arkan, Sabih. “Mimari Eserlerde Malik ile Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi.” *Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi* 24, no 2 (2007): 167-171.
- Arseven, Celal Esad. *Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Maarif Vekaleti, 1943.
- Arsanlı, Halil. *Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954.
- Ateş, Mustafa. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Ateş, Mustafa. *Fikri Hukukta Eser*. Turhan Kitabevi: Ankara, 2007.
- Ayiter, Nuşin. *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1981.
- Bozgeyik, Hayri. *Mimaride Telif Hakları*. 3. baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Bozgeyik, Hayri. “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet.” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 25, no. 3, (2009): 169-224.
- Doğrul, Gürhan Sefa. *Mimarın Telif Hakkı*. Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2013.
- Ertuş Şeref ve K. Emre Gökyayla. “Mimari Projeler Üzerinde Telif Hakkı.” içinde *Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan*. 407-424. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2000.
- Hirsch, Ernst E. *Hukuki Bakımdan Fikri Say II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1943.
- Jones, Richard H. “The Myth of the Idea/Expression Dichotomy in Copyright Law.” *Pace Law Review* 551 no.3 (1990): 551-607.
- Karademir, Artür. *Çalışanların Yarattığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Kullanılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

- Kılıçoğlu Capadona, Pınar. *Şehir Planlarının Eser Niteliği ve Eser Sahipliği*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2017.
- Merdivan, Fethi ve Levent Yavuz, Türkay Alica. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, 2. baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Öztaş, Fırat. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. Ankara: Turhan Yayınevi, 2008.
- Öztrak, İlhan. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1971.
- Polater, Salih. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Snow, Ned. *Intellectual Property and Immorality: Against Protecting Harmful Creations of the Mind*. New York: Oxford University Press, 2022.
- Suluk Cahit ve Temel Nal, (Rauf Karasu). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. 5. baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Suluk, Cahit. “Telif Hukukunda Mimari Eserler.” içinde *Telif Hukukunda Mimari Eserler*, ed. Celal Abdi Güzer, 29-44. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2016.
- Suluk, Cahit. “Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi.” *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR)* 12, no 1 (2011): 45-65.
- Suluk, Cahit. *Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele*. İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2004.
- Tekinalp, Ünal. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. 5. baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Uslu, Ramazan. *Türk Fikir ve Sanat Hukukunda ‘Eser’ Kavramı*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2003.
- Yarsuvat, Duygun. *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları*. İstanbul: Güryay Matbaacılık, 1984.
- Yılmaztekin, Hasan Kadir. *Yapay Zekanın Eser Sahipliği*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

Zeyrek, İlker. “İdare Hukuku Açısından Yapı Denetimi.” Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.

Yargı Kararları

İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2017/776, K. 2020/66, 30.01.2020.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2009/15-459, K. 2009/541, 18.11.2009.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/4-260, K. 2003/721, 2.4.2003.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2007/4708, K. 2008/640, 15.5.2008.

Yargıtay 11.Hukuk Dairesi, E. 2015/12749, K. 2017/570, 06.02.2017.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2016/2193 K. 2017/1563 T. 16.03.2017.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/15283, K. 2012/4519, 22.03.2012.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/14066, K. 2010/6112, 31.05.2010.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/7336, K. 2009/11814, 13.11.2009.

Web İçerik

“Bilirkişiler açıkladı: Deprem bölgesinde ağır hasar gören konut sayısı 507 bin” *Hürriyet*. 2 Mart 2023. erişim 13 Mart 2021. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/bilirkisiler-acikladi-deprem-bolgesinde-agir-hasar-goren-konut-sayisi-507-bin-42228049>

“Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği”, AFAD, erişim 22 Mart 2023,

<https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeliği>.

Tümer, Gürhan. “Yapmak, Yıkılmak ve Mimarlık”. *Mimarlık Dergisi*. erişim 19 Mart 2023.

<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=50&RecID=1213#>